

Освајање Ханана

Предмет: Старозаветна историја

Ненад Божовић

Београд, 15.11.2017.

Литература

- Д. Милин, *Старозаветна историја*, 133-135.
- Ц. Дрејн, *Увођење у Стари Завет*, 71-85.
- М. Куган, *Оксфордска историја библијског света*, 142-164.

Ханан пре доласка Израилџа 1950-1250. г. пХ

- Шаренило мањих независних градова-држава без централне власти, густо насељен средишњи и најплоднији део Ханана
- Сваки град има свој земљишни посед
- Честа доминација Египта – вазални статус хананских градова-држава, директна одговорност владара Египту како би се спречиле побуне
- Зависност од египатских успона и падова, упади странаца
- Пролазак трговачких путева кроз Ханан
- Културни и цивилизацијски развој, феничко алфабетско писмо (Угарит-Рас Шамра, Библос)

Ханан пре доласка Израиља 1950-1250. г. пХ

- Народи Ханана: две главне етничке групе, хананска и аморејска (северозападни Семити)
- Хурити
- Хетити или Хети (Ефрон Хетејин и Урија Хетејин)
- Филистејци – „народи с мора“, с простора Крита и Егејског мора, по њима Палестина добила име Пелиштим/Филистин.
- Порекло других народа непознато: Јевусеји, Гергесеји, Фересеји

Ханан пре доласка Израиља у 13. в. пХ

- Мернептахова стела наводи Израиљ 1209. г. пХ као значајну силу са простора Ханана, али фразеологија натписа подвлачи танку разлику између Аскалона, Гезера и Јаноама као утврђених градова-држава и Израиља као лабавије организоване народне скупине која можда није имала фиксиране територијалне границе
- Мернептахов рељеф који сликовно изображава текст стеле осликава Израиљце у хананској ношњи, а не као номаде
- Египатска доминација под Мернептахом убрзо сломљена, успон Израиља и Филистејаца
- Без систематичне управе у брдским пределима – вакуум који је попунио Израиљ
- Ситуација у Ханану у 13. веку пре Христа поговодвала уласку Јевреја под Мојсијем: Египат је био слаб, Асирија ослабљена, фрагментарне државе у Месопотамији

Мојсијева смрт

- планина Навав или Нево, поглед на Обећану Земљу (Пнз 34)
- «И бјеше Мојсију сто и двадесет година кад умрије, и не бјеху потамњеле очи његове нити га снага издала.» Пнз 34, 7
- локација гроба – непознаница „у долини Моавској према Вет-Фегору“
- преношење ауторитета на Исуса Навина
- крај Петокњижја и почетак историјских књига

Библијски извештај о освајању

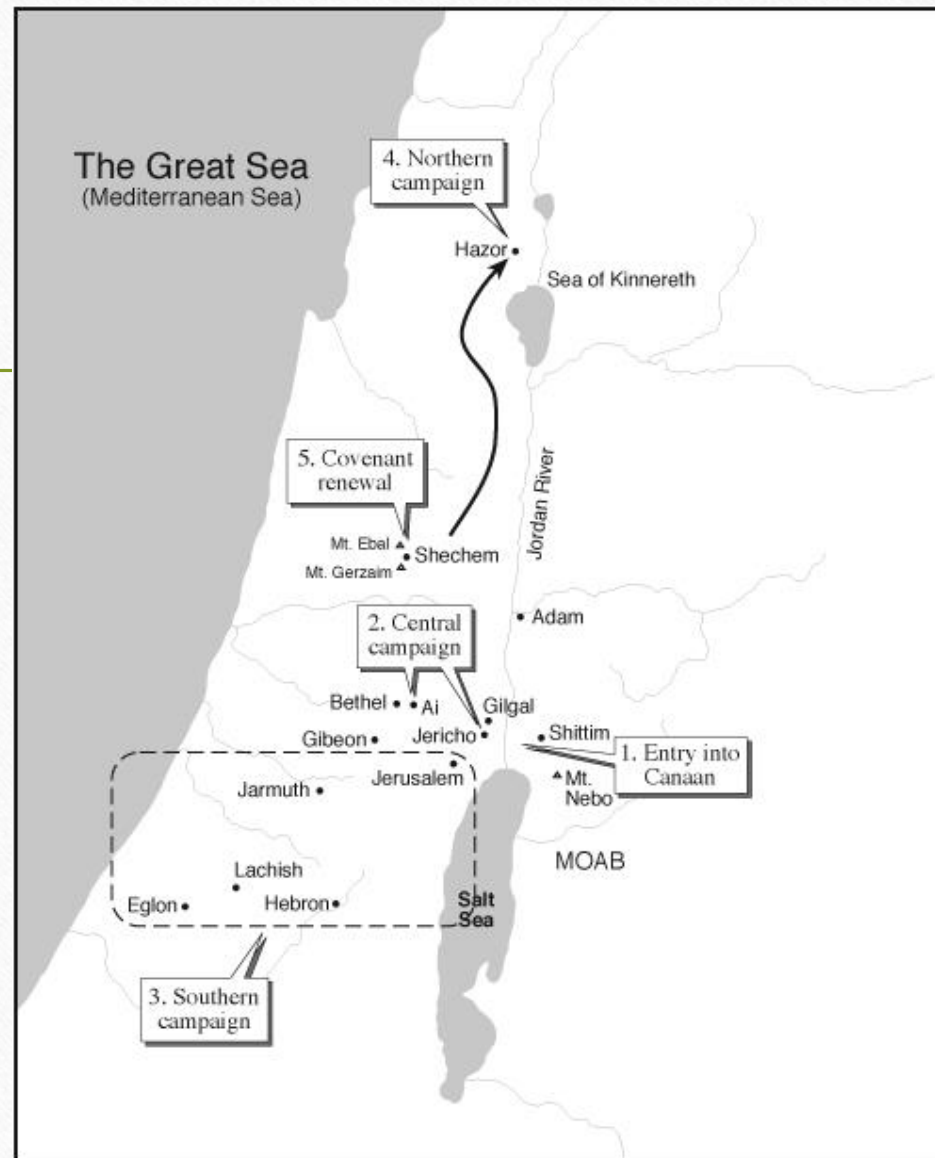
- Почетна тачка: место Ситим и полазак ка Јордану
- Слање ухода у Јерихон
- Прелазак преко Јордана наспрам Галгала
- Средишња кампања: Освајање Јерихона, па Гаја, припајање Гаваона, Ветиљ
- Јужна кампања: Еглон, Лахис, Давир, Хеврон, Јерусалим
- Северна кампања: Асор (Хазор)
- Укупно 31 град и цар - ИНав 12, 9-24

Библијски извештај

- мапа

Географски приказ освајања

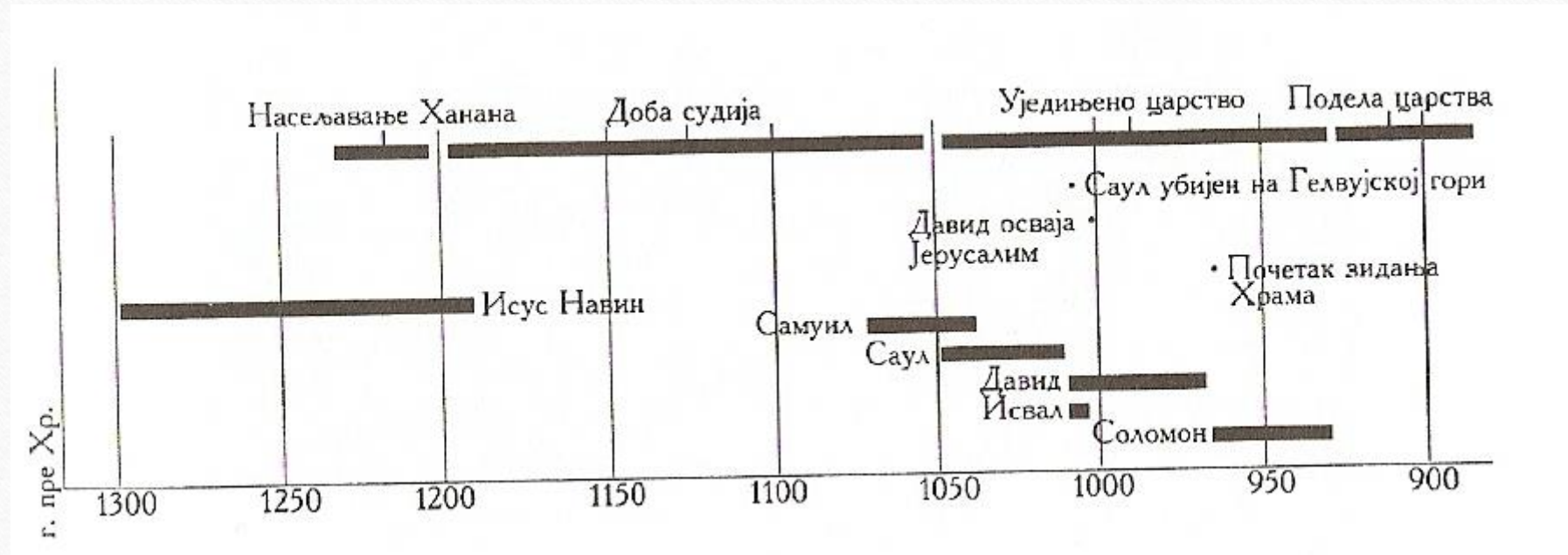
1. Улазак у Ханан преко Јоргана (Галгал - Gilgal)
2. Средишња кампања (Јерихон - Jericho, Гај - Ai, Ветил - Bethel, Гаваон - Gibeon)
3. Јужна кампања (Јерусалим, Јармут, Лахис, Хеврон, Еглон)
4. Северна кампања (Асор - Hazor)
5. Приношење жртве захвалне и читање Закона, Сихем – Schechem

Библијски извештај о освајању – мапа (Д. Милин)

Време освајања 1230.-1209. г. пХ (Дрејн, 71)

Историчност библијских извештаја о освајању

- Сумње у историчност спектакуларног блицкрига у ИНав?
- списак неосвојених градова у ИНав 13, 1-7
- Поређење са Књигом о Судијама (потпуно другачија слика у односу на ИНав, Израилџи подјармљени, наорди за које се рекло да су истребљени и даље су ту)
- Поређење са Првом Самуиловом (градови за које се тврди да су били освојени за време Исуса Навина поново се освајају, нпр. Јерусалим-Јевус)
- Време освајања 1230-1209, а време настанка данашњег облика текста вероватно 8. в. пХ (девтеронимистичка историја)

Освајање Ханана – историčnost и објашњења

- У којој мери је опис историчан?
- Д. Милин: идеализован, али историјски тачан;
- ратови нису били тако велики и крвави;
- Историјска извесност: оснивањем монархије Израил је постао најачи политички и религијски ентитет у Ханану што значи да је освајање постојало

Начин освајања - хипотезе

- Освајање „сложен процес“
- Три хипотезе по Дрејну:
 1. Оружана борба
 2. Мирно уклапање – Д. Милин „инфилтрација“, М. Куган (Л. Стагер) „хипотеза о номадским сточарима“
 3. Социјална револуција – М. Куган (Л. Стагер) „хипотеза о сељачком устанку“

1. Оружана борба

- Опис теорије: ова теорија следи библијске описе освајања. Аргументи у прилог теорије:
 1. Опадање моћи Египта и других империја, као и унутрашњи слом у хананској цивилизацији у периоду Касне бронзе и почетком Раног гвозденог доба (у 13. в. пХ) иде на руку Израиљу
 2. Археолошка сведочанства о насиљу и упаду у многе градове Ханана у 13. в. пХ које је заменила примитивнија култура (што се поклапа са номадима који нису имали високу културу)
 3. Археолошка потврда настанка многих насеља крајем 13. в. пХ у брдовитом делу Ханана који ће постати језгро израиљске територије, а градови који се помињу као део средишње кампање у ИНав поклапају се са овим сведочанствима

1. Оружана борба

- Аргументи против ове теорије:
- 1. Непоклапање освајања Јерихона и Гаја са временом Исуса Навина (ископавања Гарстанг, Олбрајт, Кејџон)
- 2. Арх. сведочанства о уништењу градова у 13. в. пХ не могу се са сигурношћу приписати Израиљцима (али се не могу ни отписати)
- 3. Насупрот Израиљцима стоје утврђени градови и опремљеније војске (контра-приговор: градови су ослабљени услед унутрашње кризе, а кроз историју су познати примери да мањина са јаком вером и визијом побеђује надмоћнијег непријатеља)

2. Мирно уклапање

- Опис теорије: А. Алт - поступно уклапање номадских израиљских племена у хананско друштво до прерастања у преовлађујућу скупину (Куган ову тезу назива „хипотеза о номадским сточарима“)
- Д. Милин: „инфилтрација“ – спајање са групама Јевреја које су већ биле у Ханану (касније и подела на Северно и Јужно царство)
- Другачија организација израиљског друштва наспрот хананском: егалитарно-номадски наспрот хијерархијском моделу
- Поступно насељавање у крајевима земље са минималним утицајем градова

2. Мирно уклапање

- Аргументи у прилог теорије:
 1. Нове насеобине су потврђене у сиромашнијој и брдовитијој земљи, а не у средишњим равницама – насељавање номадских племена у празније крајеве
 2. Уклапање у арх. сведочанства о спорадичним биткама
 3. Уклапање у египатске и хананске текстове о номадским племенима „апиру“ и „шасу“
 4. Немање извештаја о освајању неких градова који су од великог значаја: Сихем – ненасилно преузет? Слично Галгал и Ситим.
 5. Континуитет хананске и израиљске културе – односно опстајање религије Ханана дуго након освајања

2. Мирно уклапање

- Аргументи против теорије:
 1. Велико одударање од библијског извештаја – традиција о Изласку и Освајању заузима средишње место
 2. Примена превазиђених антрополошких и социолошких модела за објашњење успона Израиља као независног ентитета
 3. Такво освајање би трајало минимум два века

3. Социјална револуција

- Опис теорије: Придобијање сиромашних Хананаца путем политичког и религијског преобраћења (Рава у Јерихону, Гаваоњани)
- Слом робовласничког хананског система у прилог егалитарнијег израиљског путем „сељачког устанка“ надахнутог не политичким ставовима већ моралним и религијским уверењима – Јахве – Бог робова
- Освајање Ханана као „морална победа“ над хананским робовласницима

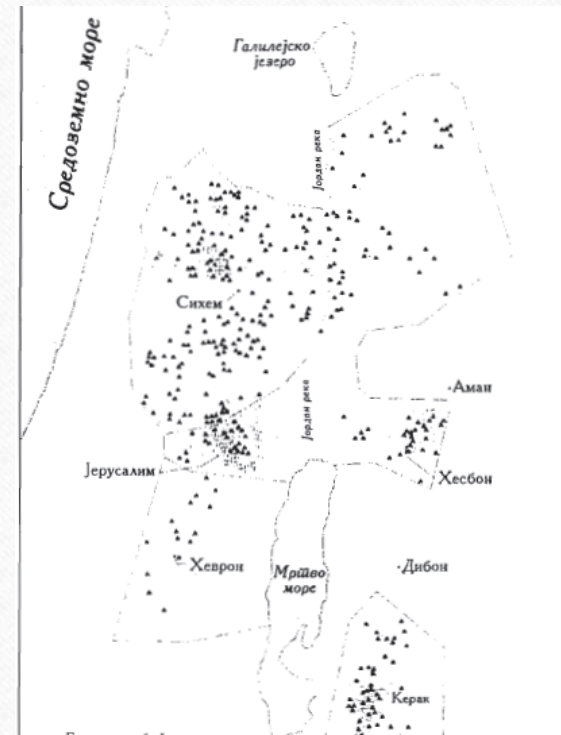
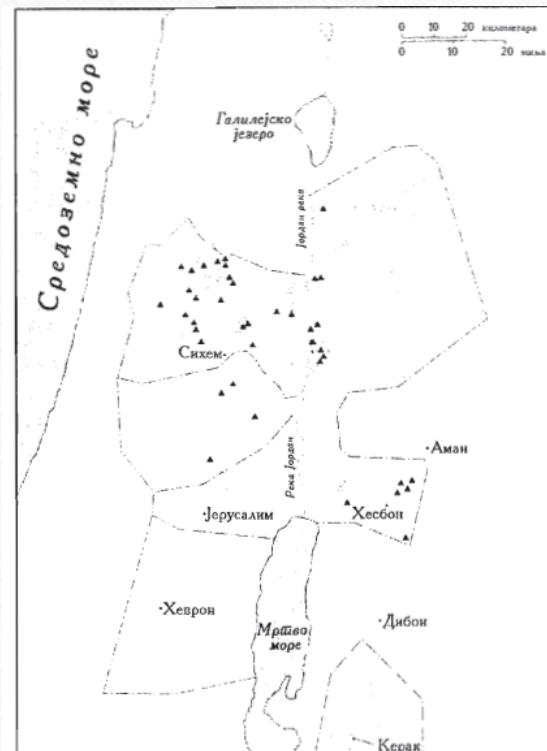
3. Социјална револуција

- Аргументи у прилог теорије:
 1. Излазак из Египта односно ослобођење робова има јаку социјалну поруку, Јахве је бог робова и за њих се залаже, привлачан концепт за обесправљене слојеве у Ханану за разлику од хананских религијских и политичких уверења
 2. ИНав посебно наводи сурова убиства царева као представника робовласничког система (вешање пет царева код Макиде)
 3. Искуство Изласка могло је надахнути многе да се побуне и придруже Израиљу
 4. Археолошка сведочанства о уништењима изнутра би се могла повезати са овом „револуцијом“
 5. Континуитет хананске и израиљске културе – односно опстајање религије Ханана дуго након освајања

3. Социјална револуција

- Аргументи против теорије:
 1. Марксистичко виђење историје са мало доказа
 2. Ако је устанак изнутра, а Хананци су постали Израиљци, зашто су задржали само брдовити део земље, тј. зашто су победници одбацили најбољу земљу?

Насељеност Ханана у (касно) Бронзано доба и током Гвозденог доба I и II, Куган 151-152

Насељеност Ханана у (касно) Бронзано доба и током Гвозденог доба I и II, Куган 153-158

- Пораст: 88 насеља и 200ха (50000 људи) на 678 насеља и 600ха са 150000 људи
- Невероватан проценат пораста насељености у периоду Раног гвозденог доба не може се објаснити само природним порастом броја становника у неколико градова-држава у региону: морало је доћи до масовног прилива људи у планинским областима Ханана у 12. и 11. в. пХ
- Сва ова насеља показују сличну материјалну културу – култура сеоских заједница заснована на мешовитој економији пољопривреде и сточарства
- Насеља од око 1000-2000 људи

Освајање Ханана – сложен процес

- Немогућност потврде само једне теорије, не знамо тачно са сигурношћу како се све одвијало
- Освајање најбоље објаснити као сложен процес у којем има фактора свих поменутих теорија:
 1. оружане борбе и освајања градова су постојале – арх. сведочанства о слојевима уништења
 2. процес инфилтрације и постепеног насељавања
 3. процес промене социјалног уређења
 4. промене у хананској цивилизацији крајем Касне бронзе

Погром над хананским живљем

- Извештаји о погрому над хананским становништвом укључујући жене и децу
- Жанр ратног извештавања Старог Оријента, глорификовање победе које нема историјску тачност
- Концепт „празне земље“ – идеализовани концепт пре него историјска стварност
- додатна литература на тему: Н. Божовић, *Освајање Јерихона – Тумачење ИНав 6, 21*, Богословље 2017.

Теолошка порука извештаја о Освајању

- Цитат Дрејн, стр. 75

Посебна особеност државе која се на крају појавила као „Израил“ била је садржана у њеном концепту државности. Под старим режимом у Ханану политичка власт је одувек ишла напредо са поседовањем града, што је за узврат значило да се стварна власт увек налазила у рукама само неколицине привилегованих људи. Међутим, тип државе који се развио под утицајем Савеза са Синајске горе био је зајамчен другачијим схватањем људског друштва у коме класна раслојеност није имала никакву улогу. У случају нације чији је колективни идентитет искован на основу приче о скупини народа који једном беху робови, било је тешко оправдати да било који појединац претендује на личну супериорност, јер су с почетка сви били нико и ништа и једино што их је начинило нацијом била је незаслужена великодушност Божија. Национални идентитет Израила одувек се чврсто темељио на њиховом схватању Божије природе, а ово је имало далекосежне последице не само током формативног периода њихове историје већ и за све време њиховог постојања као нације. То је значило да су сви чиниоци њихове популације једнако важни, а њихова крајња одговорност није била пред неком централизованом структуром власти него пред самим Богом.

Теолошка порука извештаја о Освајању

- Девтерономистичка историја – теолошка интерпретација историје 600 година након Освајања
- Новозаветни теолошки аспект: прелазак из ропства у слободу је типос новозаветног преласка из смрти у живот
- Царство Божије које Христос објављује није географска одредница попут Обећане Земље, већ је она праслика Царства Божијег